

Buorre idit gudnejahtton seminára oasseváldit. Hyvää huomenta arvoisa seminaariväki! Buresboah-
tin! Tervetuloa! Welcome! Bienvenue! Välkommen!

Respected president of Swedish Saami Parliament, representatives of Saami parliamentary Council
and Norwegian Saami Parliament, representatives of Council of Europe, Deputy Parliamentary
Ombudsman, honoured speakers, representatives of Saami organization and authorities.

On behalf of Saami Parliament of Finland I want to welcome you warmly to this seminar and Saami
hometown, to Inari. It's a great pleasure to see you all in here!

Gudnejahtton Ruota sámedikki presideanta, sámi parlamentáralaš ráđi ja Norgga sámedikki
ovddasteaddjit, Eurohpá Ráđi ovddasteaddjit, riikkabeivviid veahkkevuoigatvuohtaáššeolmmoš,
buorit semináraságastallit, sámi organisašuvnnaid ovddasteaddjit ja eiseválddit.

Suoma sámedikki beales hálidan sávvat didjiide liekkus buresboahhtima dán dehálaš seminárii ja
sámiid ruovttuguvlui, Anárii. Lea stuora illu oaidnit din dáppe báikke nalde! Earenoamáš ilolaš lean
das, ahte sáhtán ná allaárvosaš semináras hupmat iežan eatnigiela, davvisámegiela.

Dát lea vuosttáš Eurohpa ráđi ordnen seminára davvin ja lean hui duhtavaš, ahte Eurohpá ráđđi lea
mearridan lágidit dán historjjálaš seminára sámi kultuvrras ja sámiid ruovttuguovllus.

Seminára áigemuddu lea leamaš sápmelaččaide hui hástaleaddji. Čakča lea hohpolaččamus áigi
sihke politihkas ja árbevirolaš ealáhusaiguin bargamisnain. Riikkabeaiáigodat lahkona Suomas
loahpa ja boazosápmelaččain lea jagi hohpolaččamus áigi go leat rátkimat ja gávpebohccuid
njuovvan lea maid bárrásiin jođus. Mánngas seminárasálastiin leatnain boahhtán njuolga gárdde
luhtte deike Anárii. Lean dás hui ilolaš ja dát čujuha maid dan, man dehálaš Eurohpá ráđđi lea
sápmelaččaide.

Eurohpá Ráđi bargu lea sápmelaččaide hui dehálaš. Eurohpá ráđi soahpamušat suodjalit
vehádagaide gullelaš olbmuid gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid. Álgoálbmogiid rievttit leat
goitge viiddibut go vehádagaide rievttit ja dat leat luonddus dáfus kollektiivvalaččat. Eurohpá Ráđi
soahpamušat ja daid dulkongevat leat váikkuhan álbmotlaš lágaide ja hálddahussii. Eurohpá ráđi
bargui váikkuha maid eará riikkaidgaskasaš-vuoigatvuođalaš gárganeapmi ja dat lea váldán vuhtii
bargustis maidái álgoálbmotrivttiid gárganeami. Eurohpá ráđi soahpamušat gárganit maid dan
dulkongevada mielde.

Eurohpá ráđi sierra soahpamušat deattuhit earenoamážit vehádagaide gullelaš ovttahatolbmuid
vuoigatvuođaid, muhto dulkongevadis leat bukton ovdan maidái kollektiivvalaš vuoigatvuođat.
Suopmelaš riektegeavadis ovttahatolbmuid vuoigatvuođat – váldokultuvrra ovddasteddjiidnain – leat
lohkkon mávssolaččabun go sápmelaččaide kollektiivvalaš vuoigatvuođat. Oarjemáilmmálaš
riekteipmárdussii kollektiivarievttit leatnain váttis gažaldat. Earenoamáš váttis eiseválddiide lea
ovttaskas čovdosiid váikkuhusaid čilgen oba sápmelaš kulturhámi dáfus. Ovdamearkka dihte
Norgga stáhta uhkida njuovvat bákkuin beali Norgga boazosápmelaččaide bohccuin. Mearráduš
sáhtá duššadit boazosápmelaš kulturhámi seailuheami Norggas ja dat cakkalii boahhte buolvva
sámi nuoraid beassama boazoealáhusa sisa.

Ovttaskas mearrádusain, mat gusket dán buolvva, sáhttet leat duššadeaddji čuovvumušat oba sámi kulturhápmái ja mearrádusain sáhttet assimilerejuvvot sápmelaččat váldokultuvrii moatti buolvvas. Álgoálbmot sápmelaččaid boahhtevuhtii buot eanemus mearrideaddji leat kollektiivvalaš vuoigatvuođat ja daid gárganeapmi.

Kollektiivvalaš vuoigatvuođat gáibidit dan, ahte mearrádusat eai suokkardallojuvvo dušše dálá buolvva dáfus muhto maiddái bohttevaš buolvvaid dáfus.

Seminára fáddá – sámi álbmot, gielat ja kultuvrrat lea hui dehálaš. Earenoamáš dehálaš lea, ahte sámi nuoraid sajádat ja vejolašvuođat leat loktejuvvon seminára oktan váldofáddán dego maid sámi nissoniid dilli. Go hubmojuvvo gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođain, de hubmojuvvo oba sámi kulturhámis. Vai sámegeilla ja kultuvra sáhttiba seailut ealasin, de sápmelaččain galget leat lunddolaš giellageavahusbirrasat, vejolašvuođat bargat árbevirolaš ealáhusaiguin ja diehttelas eakti vejolašvuohta váikkuhit sámi álbmoga boahhteáigái.

Suomas sápmelaččaid vuoigatvuođat leat gárganeame, muhto heajos ekonomalaš dilli ja sápmelaččaid vuostálastinlihkádus dagahit Suomas goitge stuora buncaraggáid sápmelaččaid vuoigatvuođaid ollislaš olláhuvvamii ja Eurohpá Ráđi sierra bearráigeahččoorgánaid ávžžuhusaid olláhuvvamii. Guhká válmmaštallon ja stáhtaráđi dohkkehan doaibmabidjoprográmma sámegeilla ealáskahttima várás lea váile resurssaid ja uhkida báhecit dušši dokumeantan go ruđat eai gávdno dan olláhuhttimii.

Riikkabeivviid olis lea gieđahallojuvvome ođasnuhtton sámediggeláhka, mii ollahuvadettiinis dorvvastivččii sápmelašvuođa seailuma Suomas ja gárgehivččii sápmelaččaid váikkuhanválddi. Riikkabeivviin čohkkájit goitge olu riikkabeaiveáirasat, geat vuostálastet láhkaevttohusa, daningo dat gárgehivččii sápmelaččaid vuoigatvuođaid. Suoma sámediggi lea maid addán iežas doarjaga dán čavčča álgoálbmot- ja čeardaálbmoga ILO 169-soahpamuša ratifiseremii. Stáhtaráđdi lea addán Suoma riikkabeivviide ikte evttohusa ILO 169-soahpamuša ratifiserema várás. Eatnatlohkosaš olmmošriekteorgánat, dego Eurohpá Ráđi ministtarkomitea, leat ávžžuhan Suoma ratifiseret soahpamuša. Soahpamuša ratifiseremii ii gávdno evttohis doarjja Suoma riikkabeivviid olis. Stuurimus uhkkin sámi kultuvrra boahhteáigái Suomas lea sápmelašvuostásašvuohta ja dan lassáneapmi. Sápmelaččat šaddet deivat vel otná beaivvenai utnohisvuođa. Vaššiságot sápmelaččaid guovdu leat lassánan oppalaččat. Dán biehtadahkes dillái ja earenoamážit rasisttalaš čálašeami biehtadahkes váikkuhusaide Eurohpá Ráđdi leanai hui dávjá gidden fuomášumi ja ávžžuhan Suoma riepmat doaibmabijuide dili buorideami várás. Doaibmabijut leat báikkuid hui smáitaset ja ollislaččat bistenheamit. Buotlágán vaššisáhka etnikkalaš álgoahhtimuša, agi, giela dehe seksuála orientašuvnna guovdu lea dubmehahtti.

Sápmelašvuostásašvuođa lassáneapmi dihtto earenoamážit Davvi-Suoma suohkaniid eiseválddiid doaimmas buot eará suohkaniin earret Ohcejogas. Dát dihtto lassánan sápmelašvuostásaš čálašeapmi diehtujuohkingaska-omiin ja sosiála medias, ja iešguđetlágán politihkalaš lihkadussan, mat hálidit šiitit sámi kultuvrra leahkima, assimileret sápmelaččaid látti álbmogii dehe hálidit oážžut váldokultuvrra olbmuid sápmelažžan. Gárganeapmi lea Suomas joatkahuvvan guhká ja dat lea váikkuhan dramáhtalaččat sámi kultuvrii Suomas. Sápmelaččaid eretmuotkun sámiiid ruovttuguovllus lea jođálnevvan juobe viivvaskan. Lean ožžon mánggaid oktavuohtaváldimiid sápmelaččain, geat vásihit, ahte sis ii leat boahhtevuohta iežas ruovttuguovllus, sii eai duostta doaibmat, lihkadit dehe bargat ealáhusaiguin lupmosit almmá balu, givssideami dehe olgguldas uhki haga. Mañimus dál álgovahku deiven Eanodagas sápmelačča, gii dajai, ahte sus lea váttis eallit sápmelažžan iežas ruovttuguovllus.

Riikkaidgaskasaš gárganeapmi lea dahkan mánggaid kultuvrraid ja gielaid uhkivuložin ja lea juobe jávkadan daid, dego Áhkilsámi 2000-logus. Oddaseamos dutkanbohtosiid mielde máilmmis jápmá gaskaárvvu mielde okta giella vahkus. Dát leahttu lea issoras jođán. Buot eanemus uhkivuložin gielalaš diversiteahtta, mánggahápmásašvuotta, lea jábálaš riikkain. Iežas kultuvrra ja giela bajásdoallan lea váttis váldokultuvrra ja oarjemáilmmálaš deaddagis. Giella sáhtá jávkat ovttá buolvvasnai. Sámeigiella lei duodaid uhki vuolde jápmit 1900-logu beallemuttos. Earenaomáš fuolastuhtti dilli lea Ruošša beale Sámis, gos omd. nuortalašgiella ja darjjesámeigiella leaba duodalaš vára vuolde jávkat. Mii dárbbahit riikkaidgaskasaš servoša doarjaga, vai sámeigielat sáhttet seailut earenaomážit Ruoššas.

Vaikko sámeigiella lea oalle ealas dálá buolvva áigge eará sajés, boahtteáigi ii leat goitge dorvvastuvvon. Buot eanemus mearrideaddji lea makkár vejolašvuodát mánáin ja nuorain lea seailuhit sámeigielaset, identiteahttaset ja kultuvrras. Eretmuotkun sámiid ruovttuguovllus sáhtá doalvut oba sámi kulturhámi jávkamii. Suomas, Ruotas ja Norggas lea stuora gávpotsápmelašvehádat. Vejolašvuodát oahppat sámeigiela leat unnit ja juobe bisttemeahttumat ruovttuguovllu olggobealde. Gávpotbiras maid rievdata olbmo, su gaskavuoda lundui ja diehtelas oktavuodát ruovttuguvlui hedjonit.

Sápmelaččat leat leamaš okta álbmot mángga sierra stáhta viidodagas oba historjjás áigge. Dálá áigge midjiide rájiid sárgot njeallje sierra stáhta, Eurohpá uniovdna ja riikkaidgaskasaš-politihkalaš dilli. Lean hui fuolas riikkaidgaskasaš dili váikkuhusain ovttasbargui, Dálá dili váikkuhusat ipmárdussii sápmelaččain oktan álbmogin leat biehtadahkkásat. Min sápmelaččaid gaskii eai galgga duddjojuvvot šat odđa rájit.

Lean duodaid ilus, ahte Eurohpá Ráddi lea bovden Ruošša sápmelaččaid ovddasteaddji hupmat seminárii, vaikko Ruošša sámi áššit eai gulage seminára fáttáide. Dát mearráduš lei hui dehálaš sihke sápmelaš searvvušvuoda dáfus ja máilmmipolitihkalaš dili geažil. Eurohpá Rádis lea leamaš dehálaš rolla galbma soadi maŋŋelaš oktilis ja olmmošriekte-miehtemielalaš Eurohpá gárganeamis. Dan olmmošriekte- ja parlamentáralaš bargu lea duddjon eurohpálaš identiteahta ja dáhkidan ráfi. Dál dárbbahit nanu Eurohpá Rádi, soaitá ahte eanet go goassige ovdal. Máilmmipolitihkalaš dilli lea buktán stuora uhki Eurohpá ráfái. Dát dilli šaddá konkrehtalažžan dáppe Anáris, árktalaš guovllus, gos vearjorusten jođánuvvá ja min orrunduovdat leat Ruošša ráji lahka.

Dát seminára dáhpáhuvai hui dehálaš áigge. Ruošša ráddehus lea molson diibmá davviálgoálbmogiid, Raipona, ovddastan organisašuvnna stáhtanjunnošii miehtemielalažžan. Dál seamma lea dahkkon Guoládaga sámi parlameantta buohta mannan lávvordaga. Ruošša sámiin eai leat lágas dáhkiduvvon kultuvrralaš eaige gielalaš vuoigatvuodát ja dál sis geahččalit váldit eret vuoigatvuoda ovddastit iežaset ja vuodjit iežaset vuoigatvuodaid. Ruošša sámiid eretduvdilovvon njunuš Valentina Sovkina lea uhkiduvvon ja balddahallon. Balan duodalaččat su dorvvolašvuoda beales ja ovddošan ja gudnejahttán su jálluvuoda ja vuollánmeahttunvuoda sámiid vuoigatvuodaid bealušteamis.

Buorit semináraolbmot, árvvus adnon Eurohpá Ráddi. Eat sáhte dušše guoras čuovvut go Ruošša sámiin dolvojuvvo eallinsadji ja sii suddaduvvojit oktii válđoálbmogiin. Eat sáhte dohkkehit dan, ahte Ruošša mearrida gii ovddasta sápmelaččaid ja main áššiin sápmelaččat oažžot ságastit. Eat sáhte dohkkehit dan, ahte sápmelaččat šaddet ballat dorvvolašvuodasteaset ja sin geahččalit jaskkodahttit balddihemiin. Dát ii heive Eurohpá Rádi árvvuide. Gudnejahtton Eurohpá Ráddi ja oba riikkaidgaskasaš searvvuš, doarjalan didjiide, ahte eat guode Ruošša sápmelaččaid akto ja ahte doarjut sin. Mii dárbbahit din, Eurohpá Ráddi, hukset ráfi ja oktilašvuoda dego galbma soadi maŋŋelnai. Bivddán din, riikkaidgaskasaš searvvuš, ahte dii bargabehtet buot man sáhttibehtet, ahte sápmelaččat besset eallit Ruošša oadjebasvuodas, almmá balu, uhkideami ja stáhtaláš

bággostivrema haga. Ruošša sámiid dilli uhkida oba sámi kultuvrra ja dan boahhteáiggi. Mii leat okta álbmot njealji stáhta viidogas.

Sápmelaš čáppagirjjálašvuoda áhči Johan Turi sániid heivehettiin, várrečohká nalde geahčadettiin jierbmi lea čielggas aivve eará ládje go moskkus gámmáriin. Turi dárkkuhii dainna maid dan, ahte várrečohka nalde oaidná guhkás ja bieggas beassá bossut, oaidná buori seahčagasa ja notkon bealjit rahpasit. Dát buolvana galgá geahččat máilmmi várrečohká nalde ja dat galgá oaidnit sihke mannanáigái, dálá áigái ja boahhteáigái, vai kultuvrralaš ja gielalaš árbi ii boatkan muhto dat joatkahuvvet eallin ja kultuvrralaččat ja gielalaččat rikkisin. Mii galgat árvvoštallat ieža iežamet ja bargomet dađi lági mielde makkár árbbi guođdit iežamet mánáide ja boahhte buolvvaide. Árvvus adnon semináraolbmot, mii leat dehálaš áššiid luhtte. Gullat odne iešguđetlágán hástalusaid, maid sápmelaččat šaddet vásihit sihke buriid geavadiid ja čoavddusmáliid diliid čoavdima várás. Sámi kultuvra ii leat stádis, rievdameahhtun kultuvra, muhto mii heivehit váldokultuvrraid innovašuvnnaid iežamet kultuvrii ja gárgehit ođđa ja iežamet innovašuvnnaid. Mohtorgielká bođii vuosttažin sápmelaččain atnui boazobarggus, mas dat lávddai maid eará sadjái, mii leat váldán atnui interneahtha ja sosiála media vuohkin doalahit sápmelaččaid searvvušvuoda ja seailluhit sáme giela ja gáiddusoahpahusa vuohkin dorvvastit sáme giela oahpahusa maid min oaidninvuogi mielde doaresbeallái dehege gávpogiidda.

Sávan, ahte dát seminára boađusin šaddá aivve ođđalágán vuorrováikkukhus sápmelaččaid, eiseválddiid ja Eurohpá ráđi gaskii, ja diehttelas sáhttit duddjot aivve ođđa bargovugiid gárgehit Eurohpá ráđi barggu ja sápmelaččaid vuoigatvuodaid.

Lea dehálaš, ahte gárganeapmi ii bisán dasa, muhto semináras čuvvot bissovaš ja ain gárganeaddji doaibmamállet. Sámediggi ja sámi parlamentáralaš ráđdi oassálastiba áinnas seminára bohtosiid analyseremii ja bissovaš doaibmamáliid gárgheapmái. Ovddidan guorahallama vuollásažžan gažaldaga, ahte mii dán manjel dáhpáhuvvá Eurohpá ráđdi?

Suoma sámedikki beales hálidan giitit din juo dál dáhtustettat oassálastit dán earenoamáš dáhpáhussii ja sávan iežan beales attolaš seminárabeaivvit! Giitu beroštumisteattet!